

Managementreview Duurzaamheid AHK 2019

<p>Stichting Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten</p> <p>Jodenbreestraat 3 1011 NG Amsterdam</p> <p>Duurzaamheidscoördinator: Mw. M. Kloosterman 020 527 7709 / 06 4326 4722 mirjam.kloosterman@ahk.nl</p>	<p>Managementreview Duurzaamheid AHK 2019</p> <p>Versie: 1 Datum: 16-4-2020 Status: Definitief</p>	<p>Plaats: Amsterdam Datum: 26-05-20</p> <p>Voor akkoord: </p> <p>Naam: Dhr. Drs. L. Verveld Functie: Voorzitter CvB</p>
--	---	---

1. Inleiding

Deze management review maakt deel uit van het energiezorgsysteem (EZS) en de duurzaamheidscoördinator rapporteert hiermee jaarlijks de duurzaamheidsontwikkelingen aan College van bestuur en directies.

In het EZS wordt de organisatorische structuur en verantwoordelijkheidsverdeling bij de AHK beschreven. Hierin worden de onderwerpen: beheersing van de werkzaamheden, opleiding en bewustwording, communicatie energiebeleidsverklaring, doel en taken, documentatie, energiezorg audits, afwijkingen in energieverbruik, maatregelen en de evaluatie van het EZS in het kader van de energiezorg nader uitgewerkt.

Teneinde de kwaliteit van het EZS te handhaven, worden er periodiek interne audits uitgevoerd naar de werking ervan, naar het naleven van wet- en regelgeving en naar de mate van energiebewust werken.

Aan de hand van de hierdoor verkregen informatie toetsen het College van Bestuur en de academiedirecties jaarlijks de in de energiebeleidsverklaring genoemde doelstellingen aan de werkelijk behaalde resultaten.

Het College van Bestuur stelt zich eindverantwoordelijk voor de implementatie van het energiebeleid en reserveert daarvoor de benodigde middelen.

2. Energiebeleid

We voldoen aan de wettelijk gestelde eisen voor energiezorg/energiebeleid in de Wet milieubeheer. Er is in 2016 een nieuw energiebeleidsverklaring opgesteld. Het energiebeleid is in 2019 ongewijzigd gebleven. Er zijn geen wijzigingen in de EnPI's (Energieprestatie-indicatoren), doelstellingen, taakstellingen of andere elementen van het EZS. Dit is overeenkomstig de verbintenis t.a.v. het MJA-3 tot continue verbetering. Er zijn ook geen aanpassingen in de toewijzing van middelen t.o.v. vastgestelde budget in het Energie Efficiency Plan 2017-2020 doorgevoerd.

3. elektronisch Milieujaarverslag (e-MJV)

Ieder jaar dient de AHK een e-MJV aan te leveren aan RVO.nl. De AHK heeft in 2019 wederom voldaan aan de criteria zoals gesteld in het MJA-3- convenant.

In 2019 zijn navolgende maatregelen genomen:

- Op de Academie voor Theater en Dans (Jodenbreestraat) heeft men LED theaterverlichting aangeschaft;
- Op de Nederlandse Filmacademie (Markenplein) zijn bij de verbouwing (van de afgelopen 4 jaar) veel reguliere lichtbronnen vervangen door LED-verlichting.
- Op alle locaties zijn klok- en regeltijden van alle installaties opnieuw aangepast aan nieuwe openingstijden, vrije dagen en vakanties.

Door een warme winter en het opnieuw inregelen van de verwarmingsinstallaties is er een grote besparing gerealiseerd op vooral warmte- en aardgasverbruik op de locaties Oosterdokskade (21%), Jodenbreestraat (14,4%), Hortusplantsoen (8,2%) en Waterlooplein (9,2%). M.b.t. elektra zijn de grootste winsten behaald op Markenplein (12,9%) en Jodenbreestraat (10,2%) t.o.v. 2018. Dit heeft geresulteerd in een besparing over alle eigendomsgebouwen van de AHK van 6% op het primaire energieverbruik¹, onderverdeeld in een elektrabesparing van 4%, aardgasbesparing van 11% en warmtebesparing van 12% ten opzichte van 2018. Hieronder zijn de besparingen per energiesoort in tabelvorm weergegeven.

---

¹ Energiegrondstoffen in hun natuurlijke vorm vóór enige technische omzetting. Dat zijn bijvoorbeeld steenkool, bruinkool, aardolie, aardgas, uranium, water, zonnestraling.

Omschrijving soort primaire energie	2018	2019	besparing t.o.v. 2018	Eenheid
Primair energiegebruik elektriciteit totaal	33,728	32,345	1,4	TJ
Primair energiegebruik aardgas	10,819	9,667	1,2	TJ
Primair energiegebruik warmte totaal	5,885	5,179	0,7	TJ
Totaal primair energiegebruik	50,432	47,191	3,2	TJ

Omschrijving soort elektra	2018	2019	besparing t.o.v. 2018	Eenheid
Ingekocht elektriciteit (inclusief duurzame elektriciteit)	3.481	3.311	170	MWh
Zelf opgewekte duurzame elektriciteit (exclusief biobrandstof)	323	302	21	MWh
Doorlevering elektriciteit aan derden	57	20	37	MWh
Netto verbruik elektriciteit	3.748	3.594	154	MWh

Omschrijving soort gas	2018	2019	besparing t.o.v. 2018	Eenheid
Netto verbruik aardgas	341.824	305.428	36.396	Nm3 ae

Omschrijving soort warmte	2018	2019	besparing t.o.v. 2018	Eenheid
Ingekocht warmte (incl. duurzame warmte)	5,486	4,858	0,628	TJ
Doorgeleverde warmte (incl. duurzame warmte)	0,184	0,192	-0,008	TJ
Netto verbruik warmte	5,302	4,666	0,636	TJ

4. Audit EZS 2017-2020

Begin 2019 heeft een audit plaatsgevonden van het EZS van de AHK. In deze audit is met name gekeken naar het elektronisch Milieujarverslag (e-MJV) en is een berekening gemaakt van de totale primaire energie vanaf 2011. Als tweede zijn de elektragegevens van de gebouwen geanalyseerd om te kijken waar het AHK nu staat.

5. Zonnepanelen

De locaties Hortusplantsoen, Jodenbreestraat, Markenplein en Oosterdokskade hebben zonnepanelen. Er is totaal 302 MWh opgewekt in 2019. Dat is bijna 9% van het totale verbruik van de AHK.

6. Lange Termijn Opslag Systeem

Het gebouw van het Conservatorium van Amsterdam is aangesloten op het Lange Termijn Energie Opslagstelsel (LTEO) van Oosterdokseiland (ODE). De AHK is hier deels eigenaar van. Het systeem voorziet het totale eiland van energie door middel van ondergrondse warmte- en koude opslag. De pieksetels van het systeem worden gestookt op bio-olie. Het systeem reduceert de uitstoot van CO₂ daarmee met 65%. Daarnaast is innovatieve techniek gebruikt om energie te besparen. T.o.v. van 2018 is er een besparing gerealiseerd van 21% op warmte- en 35,8% op koudeleverantie vanuit het LTEO.

7. Stadsverwarming en WKO

Twee van de gebouwen van de AHK zijn aangesloten op de stadverwarming. Het betreft de locaties Jodenbreestraat en Markenplein. De besparingen t.o.v. 2018 waren respectievelijk 1,8 en 3,5%. Locatie Overhoeksplein maakt gebruik van de WKO aldaar voor koudeopwekking en heeft een besparing gerealiseerd t.o.v. 2018 van 23%.

8. Sustainable Development Goals (SDG)

De AHK heeft de Sustainable Development Goals (SDG), oftewel de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties, samen met de andere Nederlandse hogescholen ondertekend. Daarmee zet de AHK zich in voor een betere wereld en het genereren van impact. De Verenigde Naties willen met de 17 doelen van de wereld in 2030 een betere plek maken en richten zich hiermee onder andere op armoedebestrijding, gezondheid, onderwijs en schoon drinkwater. De AHK vindt het belangrijk om hier aan deel te nemen en richt zich met name, ook al voordat de SDG werden geïntroduceerd, op de volgende vijf onderwerpen:

Kwaliteit onderwijs

De AHK staat voor excellent opleiden: bijzonder getalenteerde studenten krijgen bij de AHK de kans hun artistieke identiteit te ontwikkelen vanuit vakmanschap en traditie, met oog voor vernieuwing en in nauwe verwevenheid met het werkveld. Het verder versterken van de kwaliteit van het onderwijs en het niveau van de docenten is een continu streven in de onderwijsontwikkeling van de AHK.

Gendergelijkheid

De AHK streeft naar het wegwerken van genderongelijkheid in het onderwijs. Met een bovengemiddeld aantal vrouwen in het (hoger) management, onderwijs en onderzoek en een studentenpopulatie die voor 56% uit vrouwen bestaat, draagt de AHK bij aan de gelijkheid tussen mannen en vrouwen.

Ongelijkheid verminderen

De AHK streeft naar het verminderen van ongelijkheid door de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk te maken en te bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, functiebeperking, ras, etniciteit, herkomst en maatschappelijke, culturele of levensbeschouwelijke achtergrond.

Duurzame steden en gemeenschappen

In haar onderzoek richt de AHK zich onder meer op de bijdragen die kunst, cultuur en de creatieve industrie kunnen leveren aan de leefbaarheid van stedelijke omgevingen, in het bijzonder de metropoolregio Amsterdam, en aan de energietransitie.

De AHK wil ook de nadelige milieu-impact van haar eigen bedrijfsvoering reduceren, onder meer door bijzondere aandacht te besteden aan het afvalbeheer. De AHK heeft een milieuzorgstelsel, waarbij als doelstelling is geformuleerd dat bij inkoop van diensten en goederen aandacht wordt besteed aan duurzaamheidsaspecten. Hierbij zal de milieubelasting van de aankoop in de productie-, leverings-, gebruiks- en afvalfase zo laag mogelijk dienen te zijn en dient ook rekening te worden gehouden met sociale- en arbo-aspecten. De AHK scheidt haar afval zoveel mogelijk en werkt samen met een partner die zorgdraagt voor zoveel mogelijk hergebruik van het afval.

Klimaatactie

De AHK is zich bewust van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid voor haar leefomgeving en de mogelijke belasting van het milieu door het gebruik van gebouwen en faciliteiten. Daarom spant de AHK zich in om deze belasting zo veel mogelijk te beperken. Ook het energiebeleid is gericht op een continue verbetering van de milieuprestatie van de AHK. Momenteel wekt de AHK bijvoorbeeld 9% van haar energie zelf op door middel van zonnepanelen, drie keer zoveel als het landelijk gemiddelde.

9. Energiedag Hogescholen

Op 6 november heeft de AHK de Energiedag Hogescholen georganiseerd. Tijdens dit evenement was er aandacht voor de realisatie van de doelstellingen van het Klimaatakkoord binnen het hbo. Centraal stonden de plannen waarin wordt toegewerkt naar CO₂-neutrale onderwijsgebouwen. Voor deze kennisdag waren vertegenwoordigers van alle hbo-instellingen in Nederland aanwezig waaronder energiecoördinatoren en vastgoedprofessionals.

10. Afval

De AHK scheidt haar afval bij de bron in rest-, elektronisch, gevaarlijk, gft-, bedrijfs-, bouw- en sloopafval, glas, papier en karton, hout, puin en grond. Naast het scheiden aan de bron zorgt afvalverwijderaar Renewi ervoor dat het restafval ook weer gescheiden wordt. Renewi beschikt hiervoor over uitgebreide installaties om afval op een zo efficiënt mogelijke manier te sorteren en bewerken. Doordat Renewi zo'n groot deel van alle afvalstoffen klaar weet te maken voor hergebruik, wordt gesproken van *grondstoffen* in plaats van *afval*. Dankzij de innovatieve processen zijn deze grondstoffen namelijk geschikt voor het fabriceren van nieuwe, hoogwaardige producten. Hierdoor leveren ze een belangrijke bijdrage aan een verantwoord grondstoffengebruik, de vermindering van -uitstoot en de omvang van de afvalberg. Door deze werkwijze heeft de AHK een besparing van haar uitstoot kunnen realiseren van 29.735 kg CO₂.

11. Vervoer

Onze medewerkers en studenten komen per fiets of met het openbaar vervoer naar de locaties in het centrum van Amsterdam. De AHK beschikt over dienstfietsen die gebruikt kunnen worden door medewerkers. De AHK heeft geen eigen parkeerplekken en dienstauto's.

12. Post en papier

Al het papier dat gebruikt wordt, is uitsluitend papier met het FSC-keurmerk of het EU-Ecolabel. Daarnaast verzendt PostNL de post volledig CO₂-neutraal.

13. Printen en kopiëren

De AHK hanteert de volgende standaard instellingen voor printen, waarbij rekening is gehouden met duurzaamheid. De instellingen zijn standaard zwartwit en dubbelzijdig. De apparatuur voldoet aan de laatste eisen t.a.v. energie-efficiency, heeft een Energy Star label en beschikt over milieuvriendelijke toner.

14. Duurzaam inkopen

De AHK heeft een milieuzorgsysteem, met o.a. als doelstelling aandacht voor duurzaamheidsaspecten bij inkoop van diensten en goederen. Hierbij dient de milieubelasting van de aankoop in de productie-, leverings-, gebruiks- en afvalfase zo laag mogelijk te zijn en moet rekening worden gehouden met sociale- en arbo-aspecten.

Met betrekking tot het inkoopbeleid hanteert de AHK de *Richtlijnen Duurzaam Inkopen AHK*. Naast specificaties per productgroep voert de AHK de inkoopprocedure ook duurzaam uit. In het digitale tijdperk is het mogelijk om een aanbesteding of offerteaanvraag uit te zetten via internet. Dit spaart niet alleen papierkosten uit, maar ook de kosten voor het plaatsen van advertenties. Ook de offertes worden digitaal ingediend. Indien er langlopende afspraken met één leverancier zijn, waarbij met een catalogus wordt gewerkt, wordt de catalogus op internet geplaatst en gaan de

bestellingen via internet. Vanzelfsprekend wordt van de inschrijver verwacht dat wordt voldaan aan alle geldende milieu- en arbowetgeving.

15. Energielabels

Voor de gebouwen zijn de energieprestaties bepaald. Dit getal wordt vertaald naar een energielabelklasse die aangeeft hoe energiezuinig het gebouw is. Het energielabel wordt berekend op basis van de energieprestatie van de bouwkundige eigenschappen en de gebouwgebonden installaties. De berekening houdt rekening met het gemiddelde Nederlandse klimaat, een gemiddelde bezettingsgraad en gemiddeld gebruikersgedrag.

De energielabelklasse wordt uitgedrukt in de energie-index (EI).

Het gebouw kan een energielabelklasse in de schaal G tot en met A krijgen, waarbij A zeer goed is en G slecht.

Er zijn energielabels voor alle panden afgegeven. Hieronder wordt per gebouw het label aangegeven:

Jodenbreestraat 3:	A
Markenplein 1:	A
Oosterdokskade 151:	A
Overhoeksplein:	C
Hortusplantsoen 2:	D
Waterlooplein 213:	G
Agamemnonstraat 44:	G

De labels op Waterlooplein 213, Hortusplantsoen 2 en Agamemnonstraat 44 zijn niet voldoende, maar zullen gezien het feit dat het respectievelijk rijks- en gemeentelijke monumenten zijn hoogstwaarschijnlijk niet verder opgewaardeerd kunnen worden. Bouwkundige wijzigingen aan rijks- en gemeentelijke monumenten mogen slechts in uitzonderlijke gevallen worden doorgevoerd.

16. Actiepunten 2020

In 2020 zal de AHK een Routekaart moeten opleveren waarin de plannen zijn uitgewerkt hoe in 2050 tot CO₂-neutrale onderwijsgebouwen te komen.

Tevens zal er hierdoor een nieuw energiezorgsysteem aangeleverd dienen te worden.

In 2020 wordt er een onderzoek opgestart om te inventariseren wat de mogelijkheden zijn voor het aansluiten van Overhoeksplein op een WKO teneinde het gebouw van warmte te voorzien i.p.v. verwarming met gas. Ook wordt er voor deze locatie onderzoek gestart naar het vervangen van de reguliere verlichting door ledverlichting hetgeen in een daling van het elektraverbruik zou moeten resulteren.

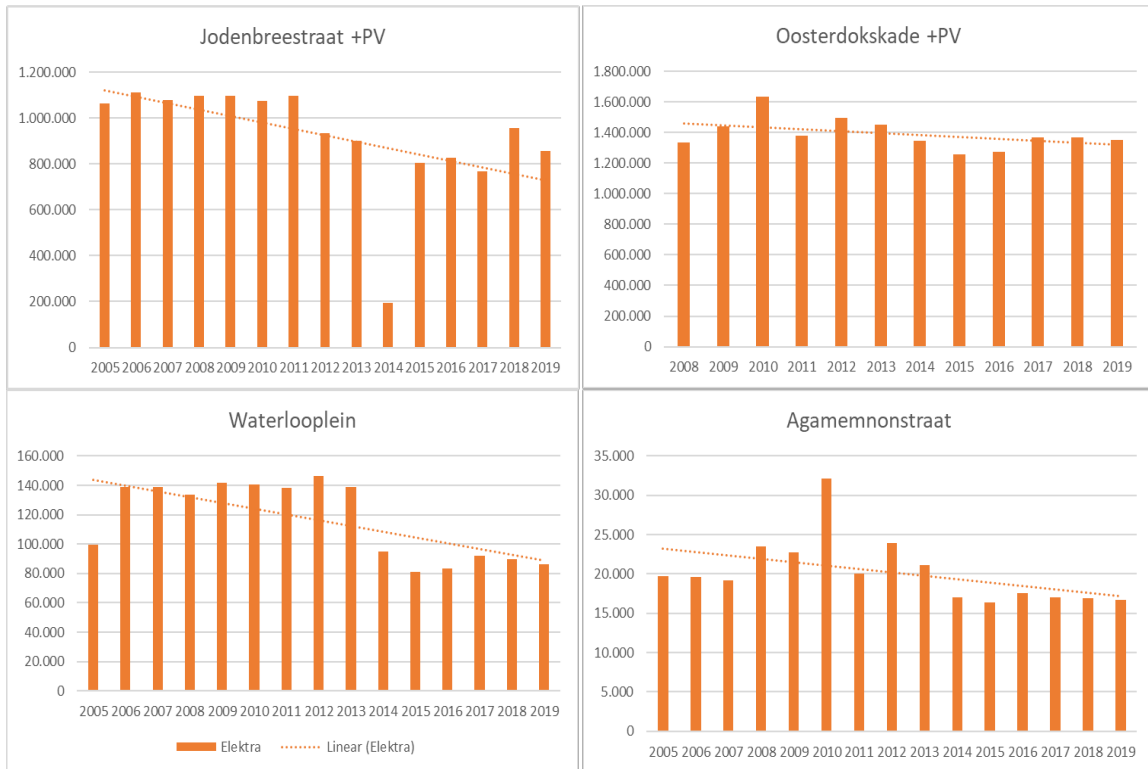
Uit de energieverbruiken van de AHK van 2011 tot en met 2019 valt onder andere op te maken dat de gebouwen Overhoeksplein, Markenplein en Hortusplantsoen een stijgende trendlijn laten zien bij het elektraverbruik.

De gebouwen Jodenbreestraat, Oosterdokskade, Waterlooplein en Agamemnonstraat laten juist een dalende trendlijn zien.

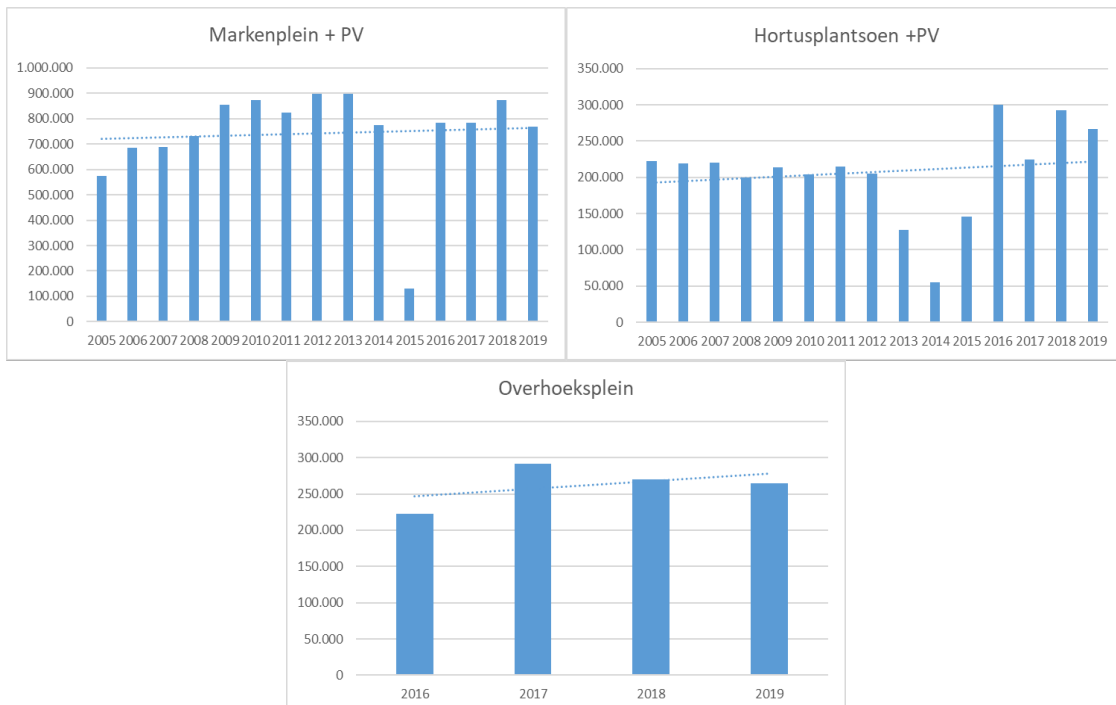
Actiepunt voor 2020 is verder te onderzoeken wat naast de voornoemde genomen maatregelen aan deze stijgingen en dalingen ten grondslag ligt.

Omdat we de meeste invloed kunnen uitoefenen op het elektraverbruik, is dit hieronder weergegeven. Eerst worden de grafieken van de gebouwen weergegeven. Hierin staat het elektra verbruik vanaf 2005 of 2008 t/m 2019. Voor het Overhoeksplein vanaf 2016 t/m 2019. In de grafieken is met een trendlijn aangegeven of het gebouw een stijgende of dalende lijn heeft. Daarna is het elektra verbruik 2019 t.o.v. 2018 bekeken omdat dit van invloed is op het huidige monitoringsjaar.

Voor de gebouwen Hortusplantsoen, Oosterdokskade, Markenplein en Jodenbreestraat is dit inclusief de opbrengst van de PV-panelen voor de jaren 2018 en 2019.

Het is in 2020 zinvol om een streefwaarde per gebouw neer te zetten. Met de installateur kan vervolgens gekeken worden of dit met de erkende maatregelen te behalen is.

In de bovenstaande blauwe grafieken, zijn de gebouwen weergegeven met een stijgende trendlijn. Ook hier is het zinvol om voor die gebouwen te onderzoeken of de meerverbruiken verklaard kunnen worden. Daarna kan voor deze gebouwen een streefverbruik neergezet worden en met de installateur onderzocht worden welke erkende maatregelen ingezet kunnen worden om het elektraverbruik te verlagen.

Zie in bijlage 1 de tabellen met de uitwerking van de energie- en waterverbruiken evenals de afvalverwijderingsgegevens van de AHK van 2011 tot en met 2019.